

Ordet tilhører manchu-tungus-sprøet i Sibir. Tungus-stammen kaller seg evenker. Stavelsen "sja" kommer fra verbet "sjavite"; Betegnelsen betyr altså "den som vet". Dette er blitt den internasjonale betegnelsen for mange spirituelle teknikker og metoder som finnes fra gammelt av blant forskjellige stammer og folkeslag, og på alle kontinenter. Det finnes en ironi i dette forholdet. Gjennom seks studerte jeg sjamanisme i en gruppe i USA. Noen fra den gruppen dro avsted for å lære mer om sjamanisme blant det folket som hadde gitt navnet til denne praksisen. De oppdaget at nesten ingen i tungus-stammen husket ordet. USSRs indoktrinering og den store glemnelsen hadde gjort at praksisen nesten hadde blitt borte. Den hadde gått under jorda, for så det slik. Jeg har i det siste hørt at sjamanismen spirer opp igjen i blant evenkene, slik det gjør blant andre etniske grupper, som også har vært utsatt for undertrykkelse, enten maktpolitisk, eller fra de store og strenge statsreligionene. Det finnes ingen av dem som ikke har brukt makt for å utrydde eller omvende sjamaner. Interessens for sjamanisme er også vokst blant majoritetsbefolkningen. Det er som det skal være. For hvis man går bakover i historien, til tiden før de store religionene, da oppdager man at den første delige arven var det vi nå kaller sjamanisme. Sjamanisme er den eneste "verdensreligion" som har eksistert, selv om dette ikke er noen religion, men en erfaringsvei. Mener du at sjamanisme en gang har vært praktisert blant folk over hele jordkloden? Jeg tror det. Fra gammelt av var det et "sjamanbelte" fra Sameland og gjennom hele Sibir. Innvandrerne fra Asia brakte sjamanisme med seg til Nord og Sør-Amerika. Fenomenet finnes fra gammelt av i Australia og på de store øykulturene i Stillehavet og selvfølgelig i Afrika. Sjamanisme er egentlig en delig verdensarv. Vi finner spor etter sjamaner på alle kontinenter. Når oppsto dette? Det har ikke "oppstått", slik kristendommen eller buddhismen har "oppstått" eller blitt "grunnlagt" av en religionsstifter. For dette har vært der hele tiden, som en mulighet nedlagt i oss, som en erfaringsvei. Slik er det en arv fra gammelt, fra neolittisk tid som det kalles, den tiden da menneskene levde sammen i stammer, uten privat eiendomsrett, uten klasseskiller og de sosiale strukturene som karakteriserer seinere samfunnsepoker. Så fra historiens morgengry har sjamanen vandret gjennom historien, under mange navn og i forskjellige roller, alt fra vee lør og ritualleder, mytepoet og kunstner, forteller og helbreder. Og seer. Og ikke minst klovn, med sin uventede agering. Hva er de tidligste sporene vi kan finne etter sjamaner? Helleristninger, hulemalerier og hellige steder i naturen. Folkelig medisin, kunst og eventyr har også sine røtter tilbake til sjamaner. Men det viktigste for meg er mytologien og symbolene, for det er gjennom dem at kontakten til den indre verden holdes åpen. For selv om altre i naturen kunne delegges og trommer brennes, så overlevde forestillingene om sjamanen og sjamanmetodene. Og nå statsreligionene ikke lenger har noe "ris bak speilet" kommer sjamanismen tilbake, som fra jordas indre eller frem fra bakom sola og stjernene. Sjamansymbolene fra "den gamle tiden," fra jeger-og-samlerepoken er kraftdyr og himmelkrefter. På de gamle samiske sjamantrommene er ofte sola tegnet med sine strøer midt i sentrum, mens kraftdyr og andre mer dagligdagse symboler er spredd omkring andre steder på skinnen. Jeger-og-samlersamfunnets symboler og mytologi spiller altså en ordnet verden, der både dagligdagse dimensjoner og instinktive prosesser har sin plass. Den som vandrer på denne sjamanveien kan fortsatt møte "villdyrene" fra den innvendige "befolkede" jorden, og "stjernevandrerne" i det uendelige himmelrommet. Da

jordbrukssamfunnet oppsto, vokste en ny livsform, en ny livsforståelse og med det en ny mytologi frem. Det var i denne epoken at eierskap til land og vann oppsto. Da ble de første grensene mellom mine jorder og dine trukket. Fra den tiden stammer en mytologi fra "sjørn og innhøsting", altså en sjamanarv som springer ut av erfaringene fra fastboende liv, husdyr, planting og innhøsting. Men samtidig med at "inngjøringen" begrenser de landområdene man betrakter som sitt, begrenser det også omfanget av mytologien. Stoffet som viser seg i symbolsk form fra disse mytologiske lagene blir altså mer eiet som "mitt"; i en personlig mening, enn det som kommer ut av jeger-samlermytologien. De store nomadekulturene, der menneskene levde med dyreflokkene, er også opphav til mytologi. Siden nomadene hovedsaklig levde med og av et dyr, utviklet de et klanssystem, der dyreflokkenes beskytter kom tilbake som en sjelimester. Mellom klansdyret og stammen oppsto det etter hvert en pakt eller et hemmelig slektskap. Som en mytologierfaring kan det temme et dyr peke på gleden eller nødvendigheten av dyrke eller styrke en side eller en nyttig evne i sinnet. I alle tilfeller dreier det seg om å gi lov. Det finnes også klanssystemer basert på en "hovedplante".

Hva i all verden kan dagens mennesker leve av dette?

Sjamanmetodene kan åpne en vei til det indre og til andre dimensjoner i en selv. Der kan man finne kilden til en levende og bevegelig energi. For energi er ikke bare energi, slik musikk ikke bare er en tone. Energi har mange nivåer. Inne i den ordinære, fysiske energien kan man finne renere og klarere energistrømmer. Sjamanmetodene kan åpne en fremkalle disse sansbare energiene. Sansene blir som kikkehull inn i andre dimensjoner. Det er en verden av energi og mytologi der inne, den venter på å bli vekket til live og på å bli tatt i bruk. Det eneste er at disse sinnsbildene og symbolene innenfra styrer sansninger og følelser. Mytologi og symbolbevissthet rommer eller omfatter altså det livsfeltet som i dag kalles psykologi.

Slik kan vi få kommunikasjon med kilder av kunnskaper, for både kraftdyr og vevisere er kunnskapsbædere.

Dessuten er sjamanisme en demokratisk livsvei. Sett fra kirken og statens side kan det være forståelig at de ikke ønsket å ha hundrevis av sjamaner løpende fritt rundt for hele tiden utfordre Makten og Livssynsmonopolet. Og det var vel en av grunnene til at de satte så mye inn på å knekke dem. For det var sjamanene som misjonærene siktet seg inn på i Sameland, der hvor det var "en tromme i hvert telt".

For sjamanismen er en individuell vei til svar på store og små spørsmål. For sjamaner er det ikke nødvendig med all verdens annenhødsinformasjon fra prestene eller andre som støtter seg på Den Store Boken. For de leter selv opp svarene, og det fra den høyeste kilde. Dessuten er selve seansen spennende i seg selv. Dette er en vei for de som vil være en i saueflokk, ledet av en hyrde. Sjamanisme kan være et bidrag til demokratisere det siste store autoritære livsfeltet i samtiden, nemlig religionen med en Gud på toppen, og frykt i bunnen. Det er heller ikke under autoritære livsforhold at kreativiteten blomstrer best. For kreativitet og lydighet trives ikke alltid så godt sammen.

Dette er ikke en religion sier du. Hvordan forklarer du det?

Dette er en erfaringsvei og noe man kan trene seg opp i. For de fleste skjer dette på tommerirkler eller sjamansamlinger. Den første sjamantreningen består i å skape det rette fokus og den rette stemningen eller intensjonen. Dette fokus kan oppstå rundt et indre erindringsbilde, eller et symbol, som brukes som innledning i ny forståelse eller kunnskap. Når dette er etablert, kan trommene begynne. Det man møter på trommereisen står klarere frem og med større tydelighet og konsentrasjon enn de sanseintrykkene man får i dagliglivet ellers. Mange sjamaner arbeider hardt og ekstatisk for å nå frem til denne klarheten, mens andre når frem gjennom stillhet. Fordi ekstasen og transformasjonen kan ha mange

former, kan sjamanarbeidet se s forskjellig ut p det ytre planet.

- Hvis sjamanisme ikke er en religion, hva er det da?

- Sjamanisme er navnet p de eldste kjente metodene for kraft, healing, kreativitet og ekstase, det man trenger for  komme videre dit den lysende stien kan f re en. Det er alts en erfaringsvei, ikke bare tro. Og en av de f tradisjonene som vektlegger ekstase.

Sjamaner bruker p forskjellige m er naturen som speil, slik at sinnsbilder fra ytre natur kan lede inn i indre landskap. Det er alltid noe i det ytre, med sitt artsmangfold, som treffer en og som kan bli en bro til det indre. Og det man opplever n  dette skiftet skjer, er bevissthetsforandring.

Tett skog og huler kan vekke kraftfulle jordforbindelser og fornemmelser av m rke og mysterium. Myrland og elver kan skape andre, glidende fornemmelser og sansninger. Fjelltopper leder tanken mot det h ye og rene. "Ville" tr  og vekster i skogen, har en annen mytologisk mening enn "tamme" busker og frukttr . Dyrket mark kan st for evner som pleies og innsats som h stes. M ter med ville dyr kan representere instinktiv kraft. Om husdyrene vandrer gjennom sjamandr mmene kan de som sagt romme meldinger rundt n e livsforhold. Kjeledyr kan st for evnen til  gi kj lighet til seg selv og andre.

- Kan du gi en definisjon p en sjaman?

- En sjaman kalles ofte en s et healer. Man m f rst helbrede seg selv f r man kan g i gang med  hjelp andre. Det er en stor sjamanoppgave  ta seg av det som ikke er i orden i livet. En sjaman er en som drar p inn mellom verdenene og finner sine hjelpere og sine oppgaver der.

- Er dette det samme som  g i ekstase?

- Det kan man si, om man tar mangfoldet av ekstaseuttrykk med i betraktning. Ekstase og trance er egentlig beskrivelse av det samme tilstanden, trance er den medisinske termen og ekstase er den religi se. Men sjamaner har egne beskrivelser. I samisk mytologi heter dette Saivo-bevissthet. Michael Harner kaller det SSC "the Shamanic State of Consciousness". Det som er felles for disse beskrivelsene er bevissthetsforandringen den enkelte g  gjennom.

- Kan man l e sjamanisme?

- Erfaring viser at man kan l e det. Eller at man m l e det. Fra gammelt av er det flere veier inn i sjamankunnskapen. Den ene m en er gjennom familiesjamanisme. At du ble f dt inn i en sjamanfamilie og at talentet ble utviklet og dyrket gjennom oppveksten. Den andre m en var gjennom selv  s ke sjamankunnskapen og  utdanne seg hos en eller flere mestre. Den tredje m en var indre oppl ing, at mytesinnet v net i den enkelte og oppl ingen tok til innenfra, uten ytre l ere. I noen Sibirstammer var det slik innrettet at det  v e stammens sjaman gikk p omgang. Det var alts noe alle voksne kunne gj re, som en form for  delig verneplikt som man ble utpekt til  avtjene. Jeg har lest og h rt mange historier om sjamaninnvielser. De historiene som har overlevd fra gammelt av er gjerne de mest dramatiske, med sykdom og kriser som viktige element. Men ogs fra gammelt av finnes historier hvor innvielsene har skjedd i det stille.

Ingen av disse fremgangsm ene var mer autentisk enn de andre, sp r du meg. For det autentiske i sjamanismen ligger i det man finner n  man gj r reiser inn mellom verdenene.</p></p>